

KÖLTSÉGVETÉSI
TANÁCS

MAGYAR
KÖZTÁRSASÁG

T/581/32

Becslés a T/581. számú törvényjavaslat külső tételeket érintő költségvetési hatásairól

2010. július 7.

1. Vezetői összefoglaló

A Költségvetési Tanács a takarékos állami gazdálkodásról és a költségvetési felelősségről szóló 2008. évi LXXV. törvény 7. § (2) bekezdésének d) pontja alapján becslést (költségvetési hatásvizsgálatot) készít a külső tételek alakulására befolyással lévő törvényjavaslatokról. Első alkalommal a Költségvetési Tanács a 2010. július 2-án T/581. sorszámú benyújtott kormányzati törvényjavaslatról („*Egyes gazdasági és pénzügyi tárgyú törvények megalkotásáról, illetve módosításáról*”) készített becslést. A költségvetési hatásvizsgálat a javaslat azon elemeire terjed ki, amelyek közvetlenül befolyásolják a külső tételek várható alakulását.

A javaslat a külső tételek szabályozási módosításain túlmenően számos egyéb változtatást is tartalmaz (pl. az államháztartási törvényben rendezi a költségvetési szervek jogállását és gazdálkodási előírásait; egyszerűsíti a beruházások engedélyezését; jövedelemkorlátot vezet be a közszférában stb.), amelyeket jelen elemzésében a Költségvetési Tanács nem tárgyal. Ennek fő oka, hogy a belső tételekre a Költségvetési Tanács eddig még nem tett közzé saját becslésen alapuló technikai kivetítést, vagyis egy olyan alappályát („vonalzót”), amelyhez a javasolt változások költségvetési hatásait viszonyítani lehetne. További ok, hogy a Költségvetési Tanács, illetve annak szakértői stábja a felelősségi törvény előírásaival összhangban csak fokozatosan terjeszti ki az elemzéseit az államháztartás összes tételére.

Így tehát az elemzés a törvényjavaslat következő hét elemére terjed ki: 1) az adórendszeren kívüli kereset fogalmának bevezetése; 2) a társasági adó 10%-os kulcsának kiterjesztése; 3) a személyi jövedelemadóról szóló törvény egyes pontjainak módosítása; 4) a vagyonadó eltörlése; 5) az örökösödési és ajándékozási illeték átalakítása; 6) a bérfőzési szeszadó eltörlése 50 literes mennyiségig; 7) a pénzügyi szervezetek különadójának bevezetése. A 2. fejezet tartalmazza a teljes (közvetlen és közvetett) költségvetési hatást, míg a 3. fejezet a fenti sorrendben az egyes adóváltozásokról készített számításaink részleteit.

A javaslatok közül két elemnek van jelentős közvetett (dinamikus) hatása. Az egyik a társasági adó kulcsának 19%-ról 10%-ra való csökkentése 500 millió forintos adóalapig, a másik pedig a pénzügyi szervezetekre vonatkozó különadó bevezetése.

Fontos kiemelni, hogy mivel a törvényjavaslat maga is kimondja, hogy a pénzügyi szervezeteket terhelő különadó 2011. és 2012. évi szabályozását egy később benyújtandó törvény fogja meghatározni, ezért változatlan szabályozást feltételezve 2010 után ebből az adófajtából nem számolhatunk közvetlen bevétellel. Ennek figyelembe vételével az említett adóváltozások az idei évben mintegy 80 milliárd Ft-tal javítják a központi alrendszer elsődleges egyenlegét, de 2011-2014 között a törvényjavaslat megvizsgált elemeinek nettó hatása rendre hozzávetőleg 200 milliárd forintos egyenlegromlást jelent.

Számításaink szerint a kötelező ellentételezés külső tételekre vonatkozó szabályát 2010-ben (a hatályba lépés évében) teljesíti a törvényjavaslat. Ugyanakkor a javaslat 2011-re már nem felel meg ennek a szabálynak. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a kötelező ellentételezés elvével akkor sem lennének összhangban a tervezett módosítások, ha – a kormányzat terveinek megfelelően – 2011-re is figyelembe lehetne venni a pénzügyi szektorok különadójából befolyó 200 milliárd Ft-ot.

A követett eljárás abból fakad, hogy az MKKT – törvényi feladatának megfelelően – ragaszkodik a benyújtott törvényjavaslat pontos jogi szövegéhez, míg a gazdaság szereplői döntéseik során a törvény betűjén túli, a parlament és a kormány későbbi várható döntéseire vonatkozó egyéb információkat is figyelembe vehetnek. A benyújtott javaslat maga is kimondja, hogy a pénzügyi intézeteket terhelő különadó részletes szabályait külön törvényben kell meghatározni, amiből szigorú jogi értelemben az következik, hogy ha a parlament csak a most tárgyalt javaslatot fogadja el, akkor végeredményben a különadó sem 2011-ben sem 2012-ben nem lesz beszedhető. Az MKKT a közvetlen költségvetési hatás meghatározásakor ebből indult ki, ezért a bevételek között ezt az adónemet 2011-től nem szerepelteti. A gazdaság egyéb szereplői ugyanakkor a törvényjavaslat megfogalmazása alapján számíthatnak arra, hogy a parlament idővel megalkotja a 200 milliárd forint értékű különadó beszedését lehetővé tevő törvényt, ezért viselkedésüket úgy alakítják, hogy már felkészülten érje őket a szóban forgó későbbi törvény kihirdetése. Tartalmilag ez azzal egyenértékű, hogy a gazdaság a 200 milliárd forintot a pénzügyi rendszerhez csoportosítja, hogy amikor a törvény megjelenik, már csak befizetni kelljen, további hatása ne legyen. Mivel a pénzügyi szervezetek magukhoz gyűjtik a 200 milliárd forintot, ez a forrás a reálgazdaságból eltűnik, így az adó beszedésére vonatkozó ígéret ("fenyegetés") növekedés fékező hatását teljes mértékben kifejezi. Így az adó közvetett, a költségvetési egyenleget rontó hatásai megvalósulnak, viszont a közvetlen hatással, a költségvetés 200 milliárd forintos különadó bevételével – törvényi szabályozás hiányában – nem számolhatunk.

2. Becslési eredmények

A következő táblázat összefoglalóan tartalmazza a vizsgált adóváltoztatási javaslatok teljes (közvetlen és közvetett együttesen) költségvetési hatására vonatkozó becsléseinket. Az állandó viszonyítási pont elemzésünkben mind a költségvetési, mind a makrogazdasági hatások számszerűsítéséhez a 2010 márciusában közölt technikai kivetítésünk.¹

1. táblázat: A törvényjavaslat hatásai a központi költségvetés elsődleges egyenlegére (milliárd Ft)

	2010	2011	2012	2013	2014
Adórendszeren kívüli kereset	-0,1	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Társasági adó 10%-os kulcsának kiterjesztése	-53,4	-111,5	-112,7	-117,4	-122,6
SZJA módosítások	-7,6	-15,4	-15,9	-16,4	-17,0
Vagyonadó eltörlése	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Illetékek	-0,8	-1,5	-1,6	-1,6	-1,6
Bérfőzési szeszadó	-7,4	-7,4	-7,4	-7,4	-7,4
Pénzügyi szervezetek különadója	153,3	-75,2	-91,9	-59,3	-32,4
Összesen	82,8	-212,5	-231,0	-203,6	-182,5

Megjegyzés: A számokat a 2010. márciusi kivetítéssel összehasonlítható módon, pénzforgalmi szemléletben tüntettük fel. Ha 2011-re is figyelembe vennénk a beszedni tervezett 200 milliárdos Ft-os különadót, akkor a teljes költségvetési hatás 12,5 milliárd forint egyenlegromlás lenne.

3. A részletes számszerű becslés, valamint az alkalmazott feltevések és módszertan ismertetése

3.1. Adórendszeren kívüli kereset

A T/581. számú törvényjavaslat I. fejezete létrehozza az „adórendszeren kívüli kereset”² fogalmát és az ahhoz kapcsolódó foglalkoztatás feltételeit. A törvényjavaslat értelmében e fogalom csak és kizárólag a természetes személyek között háztartási munkára³ létesített munkavégzésre irányuló jogviszonyra terjed ki. Korábban alkalmi munkavállalói könyvvel (amvk), egyszerűsített foglalkoztatás formájában lehetett létesíteni ilyen típusú jogviszonyt.

¹ Technikai kivetítés (2010-14). Letölthető: http://www.mkkt.hu/download/000/147/Technikai_kivetites.pdf

² Olyan járandóság, amelyet a foglalkoztató háztartási munka ellenértékéért a háztartási alkalmazott részére juttat.

³ Háztartási munka definíciója: a kizárólag a természetes személy és háztartásában vele együtt élőszemélyek, továbbá közeli hozzátartozói mindennapi életéhez szükséges feltételek biztosítását szolgáló következő tevékenységek: lakás takarítása, főzés, mosás, vasalás, gyermekek felügyelete, házi tanítása, otthoni gondozás és ápolás, házvezetés, kertgondozás, a háztartásban szükséges javítási, állagmegóvási, felújítási munkák elvégzése. Nem tartozik e kategóriába, ha az imént felsorolt tevékenységet egyéni vagy társas vállalkozó végzi, illetve ha a foglalkoztató által kiadott munka elvégzése üzleti tevékenységet szolgál!

Az egyszerűsített munkavállalás előnye a munkavállaló számára, hogy nyugdíjra, egészségbiztosításra és munkanélküli ellátásokra jogosít, míg az új foglalkoztatási forma mindezekre nem teremt alapot. Ezért azoknak a munkavállalóknak, akik korábban amvk-vel dolgoztak, nem áll érdekében az új foglalkoztatási formára való átállás. A munkaadóknak azonban lényegesen olcsóbb az új foglalkoztatási forma, mivel a korábbi 30%-os nettó bér alapú kulcs helyett havi 1000 Ft regisztrációs díjat kell csak fizetni a háztartási alkalmazott után. Ezért elképzelhető, hogy az alkalmazottak egy része így kikerül az egyszerűsített alkalmi munkavállalás szabályai alá tartozó járulékköteles bérek köréből, ami potenciális járulékkiesést eredményez a két társadalombiztosítási alap egyéb bevételei közt számon tartott „Közteherjegy után befolyt járulék” soron. Változatlan szabályozás mellett e jogcímen a két alap 2010-re várt aggregált járulékbevétele 6,4 milliárd Ft lenne (2014-re 7,5 milliárd Ft), amelyből becslésünk szerint a jelenlegi jogszabályi változás következtében az érintettek körének figyelembe vételével az előrejelzési horizonton 0,2-0,3 milliárd Ft járulékbevétel eshet ki.⁴ Ezekre a munkavállalókra azonban a foglalkoztató megfizeti az őt terhelő regisztrációs díjat, amelyből a bevételnövekedés becslésünk szerint a fenti kiesés 15%-át is elérheti.

További hatás, hogy a korábban semmilyen formában nem regisztrált munkavállalók egy részét is bejelentik, és utánuk is megfizetik a regisztrációs díjat. Ennek nagyságrendjére igen nehéz következtetni, de becslésünk szerint ez pótlólagosan mintegy 10%-kal csökkentheti a kieső bevételeket.

A változtatás 2010-ben csak a második félévre jutó járulékb-, illetve adóbevételt érinti. Összességében az intézkedés nettó hatása a kivetítési horizonton évi -0,3 milliárd Ft nagyságrendű.

Felhasznált adatok és módszerek

Az alkalmi munkavállalói könyvvel rendelkezők, illetve azt 2009-ben is igazoltan használók abszolút létszámát az Állami Foglalkoztatási Szolgálat „Alkalmi munkavállalói könyvek felhasználásának alakulása 2009-ben” című tanulmányából vettük, míg a törvényjavaslatban érintettek körének nagyságát (az iménti részhalmaz) a KSH 2008-as munkaerő felmérés statisztikája alapján⁵ becsültük. A korábban be nem jelentett, de potenciálisan regisztráló munkavállalók számát a KSH HKF alapján becsültük.

⁴ A megjelenített számok egy felső becslés eredményei, amelyben azzal a feltételezéssel éltünk, hogy az „egyéb gazdasági szolgáltatás”-t nyújtók köréből befolyt járulékösszeg 50%-át a háztartási munkát végző munkavállalók adják.

⁵ 2008-as év 3. negyedévi adatai.

3.2. Társasági adó

Közvetlen hatások

A törvényjavaslat értelmében a társasági adó szabályozása a következőképpen módosul. 2010. július 1-jei hatállyal a számított adóalap első 50 millió forintjáról 500 millió forintra nő a 10 százalékos kedvezményes adókulcs felső határa. Ezzel egyidejűleg az igénybevétel szabályai jelentősen egyszerűsödnek, így lényegében egy progresszív társasági adórendszer jön létre. Mivel a szabályozás-változtatás az adóév közben történik, a javaslat a következő számítást ajánlja 2010-re. A számított adóalap 50%-ára a 2010. június 30-i szabályok érvényesek, a kedvezményes kulcs pedig az adóalap első 50 millió forintját érinti. Az adóalap fennmaradó 50%-ának első 250 millió forintjára a kedvezményes 10%-os kulcs alkalmazható.

Társasági adóbevallási adatokon alapuló számításaink szerint a számított adóalap 45%-a adózna az új, kedvezményes kulccsal, amely nyereségtömeg hozzávetőleg 80 százaléka 500 milliónál kisebb vállalati profitokból tevődik össze (vagyis esetükben a magasabb kulcs alkalmazására nem kerül sor).

Az adóbevételre vonatkozó eredményeinket az alábbi táblázat foglalja össze. A törvényi változtatás statikus hatásaként 2010-re eredményszemléletben 57 milliárd Ft elmaradt adóbevételt, míg 2011-2014-re – amikor az egész évben az új adórendszer érvényes – 120-131 milliárd Ft közvetlen (statikus) bevételkiesést kapunk.

2. táblázat: A társasági adó változásának közvetlen hatásai (milliárd Ft)

	2010	2011	2012	2013	2014
Társasági adó (márc.)	531,8	570,3	590,2	607,6	625,2
Társasági adó (T/581)	474,6	450,5	466,2	480,8	494,7
Közvetlen hatás	-57,2	-119,8	-124,0	-126,8	-130,5

Felhasznált adatok és módszerek a közvetlen hatások számszerűsítéséhez

A társasági adóváltozások hatásainak számszerűsítését a vállalatokra vonatkozó egyéni szintű társasági adó adatokon végeztük. A vizsgálathoz a 2007-es társasági adóbevallások adatait, elsősorban a számított adóalapot és az adófizetési kötelezettséget használtuk fel. Az adatok indexálásával kapjuk a 2010-2014-es időszakra vonatkozó számított adóalap értékeket. A szorzók az MKKT márciusi technikai kivetítésével konzisztens becslések, és az indexálás során az alábbi feltételezésekkel éltünk: i) a vállalkozások árbevétele egyéni jellemzőktől függetlenül hasonló módon alakult, vagyis az árbevétel aktualizálásához használt szorzó minden cég esetében azonos; ii) az adókedvezményt, az adómentességet és veszteségleírást a cégek a számított adó hasonló százalékában veszik igénybe, mint 2007-ben.

Megjegyzendő azonban, hogy a társasági adó előrejelzésének jelentős bizonytalansága a közvetlen hatás nagyságára is hatással van. Ha azzal számolnánk, hogy a 2010-es társasági

adóbevétel a költségvetési tervszámmal megegyezően 609 milliárd Ft lesz, akkor a 2010-ben kieső adóbevétel számításaink szerint nem 57 milliárd Ft, hanem mintegy 66 milliárd Ft lenne.

Az eltérő adóévet alkalmazó adózók adóbevallási kötelezettségének évbeli eloszlásáról nincsenek adataink, ezért azt feltételeztük, hogy eloszlásuk évközben egyenletes. Ezen vállalkozások a változás közvetlen hatásának 3%-áért felelősek.

Közvetett hatások

A társasági adó változtatás a makrogazdasági pályát is érintheti, amely közvetett hatásában ugyancsak visszahat a költségvetésre.⁶ Makro szempontból a társasági adó változása nem egy-egyben érinti a vállalatok tőke költségét. Ennek két fő oka van. Egyrészt, mivel a vállalatok részben hitelből finanszírozzák a beruházásokat, és a hitelek utáni kamatfizetés csökkenti az adóalapot, így az adó csökkentése is tompítva jelenik meg, a hitelből történő finanszírozás miatti „meg nem fizetett adóból származó miatti nyereség” pedig az alacsonyabb adó mellett kisebb. Másrészt, az értékcsökkenési leírás szintén adóalapot csökkentő tétel, így a társasági adó csökkentése mérsékli az ebből a forrásból „megtakarított adót” is. Azzal számolunk, hogy az adóváltoztatásnak kb. három negyedét kompenzálja a fenti két hatás.⁷

Figyelembe kellett vennünk azt is, hogy az adó csökkentése a kisvállalkozói szektor terhelését a nemzetgazdasági átlagnál jobban csökkenti. Egy kisvállalkozásnál nem annyira élesek a határok a háztartás és a vállalkozás költségvetése között (meglhetősen nagy az átjárás a személyi jövedelemadó és a társasági adó között), így az adócsökkentés ezen kör tulajdonosainál nem csak a tőke költségét csökkenti (tehát kedvezőbb finanszírozási feltételeket okoz), hanem egyben a tulajdonosok rendelkezésre álló jövedelmét is megemelheti.⁸

Szimulációs eredményeink szerint az adó csökkentése egyértelműen emeli a magánberuházásokat, 2014-ig a privát beruházások több mint 1 százalékkal lesznek magasabbak (növekedési ütemük 2012-ig több mint 0,4 százalékponttal emelkedik), hiszen az olcsóbbá váló tőkébe jobban megéri befektetni.⁹ Önmagában mindez a fogyasztási javakból a tőkejavak felé irányuló átcsoportosítást (helyettesítést) okozna, és csökkentené a lakossági fogyasztást. Ezt a helyettesítési hatást azonban majdnem teljes mértékben kompenzálja az 5 fő alatti vállalkozások tulajdonosainak rendelkezésre álló jövedelem emelkedése és a megnövekvő GDP miatti fogyasztási keresletbővülés.

⁶ A makrohatásokat az MKKT makromodelljével szimuláltuk.

⁷ Az MNB 2006-ban az „Elemzés a konvergencia folyamatokról” című kiadványában hasonló feltételezéssel élt a 2006-os társasági adó emelés elemzésekor.

⁸ Azzal a feltételezéssel éltünk, hogy az 5 fős létszám alatti cégeknél az adócsökkentés hasonlóan hat, mint egy személyi jövedelemadó-csökkentés.

⁹ A beruházás/tőke arányra gyakorolt hatás hasonló nagyságrendű Kátay-Wolf (2004) tanulmányában számítottakhoz (Kátay, G. és Wolf, Z. „Beruházások, tőkeköltség és monetáris transzmisszió Magyarországon”, MNB Füzetek, 2004/12.)

A tőke olcsóbbá válása relatíve drágábbá teszi a munkát, ami önmagában csökkentené a foglalkoztatottságot, ám ezt a növekvő termelés miatt felfutó munkakereslet ellensúlyozza. Összességében az adócsökkentés hosszútávon is élénkíti a GDP-t, annak szintje 2014-ben 0,2 százalékkal lesz magasabb e tényezőnek köszönhetően. A gazdasági élénkülés miatt kis mértékben emelkedik az infláció az első években.

Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy ezek a szimulációk nem veszik figyelembe azt, hogy az adócsökkentés a vállalkozások hitelképességét is javítja, ami akár nagyobb beruházás- és GDP-élénkülést is eredményezhet.

3. táblázat: A társasági adó csökkentés makrogazdasági hatásai (éves növekedési ütemek eltérése a 2010. márciusi technikai kivetítéshez képest, százalékpont)

	GDP	Vásárolt fogyasztás	Kormányzati kiadás	Export	Import	Magánberuházás	Fogyasztói árindex	Versenyszektor bérek	Versenyszektor létszám
2010	0,1	0,00	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,00	0,01
2011	0,1	-0,01	0,0	-0,1	0,0	0,6	0,1	-0,02	0,01
2012	0,0	0,01	0,0	-0,1	0,0	0,2	0,0	-0,03	-0,01
2013	0,0	0,01	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,02	-0,01
2014	0,0	-0,01	0,0	0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,00	0,00

A társasági adó változtatás jelentős közvetlen egyenlegrontó hatását némileg ellentételezi a tehercsökkentés miatti várható – főként beruházás-növekedésből fakadó – közvetett hatás. Az alappálya elsődleges egyenlegét érintő teljes hatás 2010-ben kb. 53 milliárd Ft, míg 2011-2014-ben 110-120 milliárd Ft.

4. táblázat: A társasági adó változtatás közvetlen és közvetett hatása (milliárd Ft)

	2010	2011	2012	2013	2014
Alappálya elsődleges egyenlege	12,1	75,0	233,1	396,1	459,5
Közvetlen hatás	-57,2	-119,8	-124,0	-126,8	-130,5
Közvetett hatás	3,8	8,3	11,3	9,4	7,9
Teljes hatás	-53,4	-111,5	-112,7	-117,4	-122,6
Új elsődleges egyenleg	-41,3	-36,5	120,4	278,7	336,9

3.3. Szja

3.3.1. Értékcsökkenési leírás

A T/581. számú törvényjavaslat III. fejezet 17. § értelmében megváltoznak az ingatlan nem egyéni vállalkozóként bérbeadók elszámolási feltételei. Az év felétől az Szja tv. 11 melléklete szerinti értékcsökkenési leírást használhatják ezek az adózók.

A jellemzően előforduló költségek körébe bevont értékcsökkenési leírás elszámolhatósága 2010-re körülbelül 6,2 milliárd Ft költségvetési bevétel kiesést eredményez, a következő években pedig 12-14 milliárd Ft lehet a nagyságrend, mert akkor ez a hatás már egész évben érvényesül. Megjegyzendő azonban, hogy a kevés adat miatt a becslés nagy bizonytalanságú.

5. táblázat: *Értékcsökkenési leírás lehetőségének közvetlen költségvetési hatása (milliárd Ft)*

	2010	2011	2012	2013	2014
Közvetlen hatás a személyi jövedelemadóban	-6,2	-12,5	-12,9	-13,4	-13,8

Felhasznált adatok és módszerek

2008-ban az APEH aggregált adatai alapján a magánszemélyek ingatlan bérbeadásból származó elkülönülten adózó jövedelme 74,2 milliárd forint volt, ebből 18,5 milliárd forint adóbevétel keletkezett.

A magánszemélyek ezen kívül „más önálló tevékenységként” vallhattak be ilyen jövedelmet. Ennek teljes összege 2008-ra 98,1 milliárd Ft volt, ebből becslésünk szerint mintegy 40% származhatott ingatlan bérbeadásból.

A törvény mellékletében szereplő lehetséges értékcsökkenési ráták közül a középső (3 százalékos) kulccsal számoltunk, és azt feltételeztük, hogy az ingatlanok értéke és az ingatlan éves bérleti díja között 15-20 szoros a különbség¹⁰. Ebből az adódik, hogy az éves értékcsökkenés körülbelül az ingatlan bérbeadásából származó jövedelem 50%-a.

A hatások számszerűsítését az APEH szja bevallások egyéni szintű adatait tartalmazó mintáján végezzük. A vizsgálathoz a 2008-es szja bevallás adatait használtuk fel. Az adatok indexálásával kapjuk a 2010-2014-es időszakra vonatkozó számított értékeket. A szorzók az MKKT márciusi technikai kivetítésével konzisztens becslések, és az indexálás során azt feltételeztük, hogy az adózók jövedelemnövekedése egyéni jellemzőktől függetlenül hasonló módon alakult, vagyis a szorzó minden adózó esetében azonos.

¹⁰ Ld. pl. Elek P. és Kiss Á. (2010): Az ingatlanadó a magyar adórendszerben. Közgazdasági Szemle, 2010. május, 389-411. o.

Az APEH 2008-as egyéni szja adatait használva, a 2010-es szja szabályokat modellezve azt kapjuk, hogy a korábban önálló tevékenységként ingatlan bérbeadási jövedelmet bevallók éves összes adócsökkenése mintegy 6 milliárd Ft, ennek fele érvényesül 2010-ben. Ezen kívül azon adózók számára is, akik korábban elkülönülten adózó jövedelemként vallottak be ilyen jövedelmet, érdemes lehet majd a bérleti díjat az értékcsökkenés leírhatósága miatt önálló tevékenységként bevallani, hiszen a többletjövedelmük adókulcsa már lényegesen alatta marad a külön adózó jövedelmekre vonatkozó 25%-os adókulcsnak. Ezen az ágon, szintén az egyéni szintű adatok alapján további mintegy 6,5 milliárd Ft adókieséssel számolunk, ami 2010-re 3,2 milliárd Ft-ot jelent.

A közvetlen hatást csökkentheti valamennyire az a közvetett hatás, hogy kevésbé fogja megérni eltitkolni a lakás bérbeadásából származó jövedelmet, de erre vonatkozó rugalmasság-bebecslés jelenleg nem áll rendelkezésünkre.

3.3.2. Vállalkozói szja

A törvényjavaslat III. fejezet 18. § és 19. § értelmében megváltoznak az egyéni vállalkozók adózásának szabályai úgy, hogy a korábbi 19%-os vállalkozói szja kulcsot éves 500m Ft-os adóalapig 10%-os vállalkozói szja kulcs váltja fel. Az 500m Ft feletti részre továbbra is 19%-os kulcs vonatkozik. 2010-ben a változtatás csak a második félévre jutó adóbevételt érinti, és speciális szabályozás él erre a fél évre.

A fenti intézkedés közvetlen hatása a következő. Az egyéni vállalkozók gyakorlatilag teljes köre az 500 millió Ft-os határ alatt marad, így az egyéni vállalkozók az eddigi 19%-os kulcs helyett 10%-os kulccsal fognak adózni. A teljes vállalkozói adóalapra nézve ez 2010 teljes évre 4,6 milliárd Ft-os éves bevételkiesést jelent. Azonban az adócsökkenés egyúttal megnöveli a vállalkozói osztalékalapot, amely növekedés 25%-os osztalékadókulccsal számolva éves 1,1 milliárd Ft-os osztalékadó növekedést generál. Hasonlóan, mivel az osztalékjövedelemre egészségügyi hozzájárulást kell fizetni (14%), éves 0,6 milliárd Ft-tal nőnek a költségvetés járulékbetételei. Összességében tehát éves szinten 2,9 milliárd Ft-tal csökkennek a költségvetés bevételei, ami 2010-re 1,4 milliárd Ft-os bevételkiesést jelent. A közvetlen hatások nagyságrendjét a következő táblázat mutatja.

6. táblázat: Vállalkozói szja-átalakítás közvetlen költségvetési hatásai (milliárd Ft)

	2010	2011	2012	2013	2014
Hatás a vállalkozói szja-ra	-2,3	-4,8	-5,0	-5,2	-5,3
Hatás az osztalékadóra	0,6	1,2	1,2	1,3	1,3
Hatás az egészségügyi hozzájárulásra	0,3	0,7	0,7	0,7	0,8
Összesen	-1,4	-2,9	-3,0	-3,1	-3,3

Felhasznált adatok és módszerek

A vállalkozói szja változások hatásainak számszerűsítését az egyéni vállalkozókra vonatkozó egyéni szintű adatokon végeztük. Az elemzés alapját a vállalkozások által az APEH-nak 2008-ban benyújtott éves adóbevallások adják. Mivel a legfrissebb adóbevallási adat jelenleg a 2008-as, a vállalkozók adatait 2010-re szorzók segítségével módosítottuk. Szintén szorzókat alkalmaztunk az adatok 2011-2014 közötti alakulásához. A szorzók értékei a múltbeli és a várható GDP alakulást alapul véve szakértői becslések.

Az adóváltozások hatását úgy számszerűsítettük, hogy a vállalkozók adóalapjára vetítettük az eredeti és az új adókulcsokat, majd a számított adó- és járulékfizetést összegezve kaptuk az átalakítás teljes elsődleges hatását.

3.4. Vagyonadó megszüntetése, egyéb helyi adók és elvonások

3.4.1. Nem központi költségvetésnek fizetendő elvonások

A T/581. számú törvényjavaslat az államháztartás központi alrendszerén kívüli tételekre vonatkozóan is tartalmaz rendelkezéseket. A helyi adók közül megszűnik a vállalkozók kommunális adója és az építmények után fizetendő idegenforgalmi adó (22. §-24. §), valamint eltörlik a víztársulatok társulati hozzájárulását is (38. §-39. §). Ezek a változtatások közvetlenül nem érintik a külső tételeket (az esetlegesen megnövekvő központi költségvetési támogatások belső tételek), ezért hatásukkal jelen anyagunkban nem számolunk.

3.4.2. Vagyonadó

A javaslat szerint hatályát veszti a nagy értékű vagyontárgyak adóztatásáról szóló törvény, ennek körülbelül 1,2 milliárd Ft-os bevétel-kiesési hatása van a kivetítési horizonton.

7. táblázat: Vagyonadó eltörlésének közvetlen költségvetési hatásai (milliárd Ft)

	2010	2011	2012	2013	2014
Közvetlen hatás a vagyonadóban	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2

A javaslat szerint továbbá megszűnik a nagy teljesítményű személygépkocsik adójának levonhatósága a cégautóadóból, mivel az előbbi tétel megszűnik. A márciusi előrejelzési körben nem számoltunk ezzel, mivel nem álltak rendelkezésre releváns adatok (a bevallott cégautóadók száma a vélt teljes állományhoz képest igen alacsony, azaz az eltitkolás mértéke

sokkal jelentősebb tétel). Ennek megfelelően nem számítunk érzékelhető bevételi hatásra a cégautóadóra vonatkozó adómódosításból.

3.5. Illetékek

A törvényjavaslat III. fejezet 26. § és 27. § értelmében mentes az öröklési és ajándékozási illetéktől az örökhagyó és az ajándékozó egyenes ági rokona (ideértve az örökbefogadáson alapuló rokoni kapcsolatot is) által megszerzett örökség és ajándék.

Az örökösödési illeték esetében 20 millió forintos határig a közeli hozzátartozó eddig is illetékmentes volt, mostantól azonban egyenes ágon az öröklési és ajándékozási illetéket egyáltalán nem kell megfizetni. Az örökösödési illeték esetében a 20 milliós értékhatár a többi közeli hozzátartozóra megmarad.

Az éves bevételkiesés 2010-ben becslésünk szerint a két illetékfajtára és a teljes illetékbevételekre vonatkozóan 2,8 milliárd (ebből mintegy 1,5 milliárd Ft származik az egyenes ági rokonok közötti ajándékozási illeték eltörléséből és 1,3 milliárd Ft a 20 millió Ft feletti vagyontárgyak egyenes ági rokonok közötti örökösödési illetékének megszüntetéséből). A hatás kb. 56%-a érinti a központi költségvetést, és 2010-re a féléves bevezetés miatt ennek mintegy fele érvényesül.

8. táblázat: *Az illetékszabályok változásainak közvetlen hatásai a központi költségvetésre (milliárd Ft)*

	2010	2011	2012	2013	2014
Közvetlen központi költségvetési hatás az illetékbevételekben	-0,8	-1,5	-1,6	-1,6	-1,6

Felhasznált adatok és módszerek

Az APEH illetékösszesítői alapján ellenőrizhetjük, hogy az ajándékozási és örökösödési illeték hogyan oszlik meg a különböző megajándékozottak és örökösök esetében (szülő, gyermek, házastárs stb.). Ugyanezen illetékek rendelkezésünkre állnak a 2009-es évben az öröklés vagy ajándékozás tárgyát tekintve forgalmi érték sávosan is. Becslésünk ezen adatok arányaként adódik.

3.6. Egyéb lakossági adóbefizetések (bérfőzési szeszadó)

A törvényjavaslat VIII. fejezete nyomán megváltozik a bérfőzési szeszadó szabályozása, és sem a bérfőzetés, sem a magánfőzés keretében való lepárlás után nem kell bérfőzési adót

fizetni háztartásonként éves szinten 50 literes főzhető/főzethető mennyiség alatt. Az intézkedés kb. 7,4 milliárd Ft közvetlen bevételkieséssel jár.

9. táblázat: A bérfőzés szabályozásváltozásának közvetlen költségvetési hatása (milliárd Ft)

	2010	2011	2012	2013	2014
Közvetlen hatás a bérfőzési szeszdoban	-7,4	-7,4	-7,4	-7,4	-7,4

Felhasznált adatok és módszerek

A VPOP-tól kapott előzetes információk alapján a korábbi szabályozás mellett a bérfőzési szeszdó bevétel szinte teljes mértékben a fejenkénti legfeljebb 50 literes éves mennyiséget előállítóktól származott, és csak elhanyagolható adótételt fizettek be az éves 50 liter feletti mennyiséget előállító adózók. Ezért a változtatás után a bérfőzési szeszdóból elhanyagolható nagyságú (legfeljebb 0,1 milliárd Ft) központi kormányzati bevétel fog származni. A magánfőzés/bérfőzés adóelőnye a jövedéki alkoholtermékekhez képest tovább nő, de ez kis mértékben csökkenti az utóbbiak forgalmát, tekintve, hogy a bérfőzés keretében előállított alkoholtermék mennyisége döntően a termelt gyümölcsmennyiségtől (időjárás) függ, valamint hogy a (legális) bérfőzési piac által kibocsátott mennyiség a jövedéki termékek piacához képest nem jelentős.

3.7. Pénzügyi szervezetek különadója

Közvetlen hatások

Az MKKT számításai alapján a T/581. számú törvényjavaslat 2010-ben az alább részletezett közvetlen adóterheléssel jár a pénzügyi szektor egyes szegmensei számára:

10. táblázat: Pénzügyi szervezetek különadójából 2010-ben várható közvetlen költségvetési bevételek (milliárd Ft)

		Adóalap	Fizetendő adó
Hitelintézetek		28 888,3	130,0
Biztosítók		693,8	36,1
Egyéb pénzügyi szervezetek			
	pénzügyi vállalkozások	190,5	11,4
	befektetési vállalkozások	63,2	3,5
	Tőzsde	3,2	0,2
	árutőzsdei szolgáltatók, kockázati tőkealap- közvetítők, pénzügyi közvetítők*	129,5	7,3
	befektetési alapkezelők	7 765,6	2,2

Összesen	-	190,65
----------	---	--------

Adatok forrása: PSZÁF egyedi adatszolgáltatás, 2010. július 6.; nyilvános éves beszámoló;

**A kockázati tőkealap-közvetítőkre nem állt rendelkezésre adat.*

Tekintettel arra, hogy a törvényjavaslat maga is kimondja, hogy ezen adófajta 2011. és 2012. évi szabályozását további, itt be nem nyújtott törvény fogja tartalmazni, ezért *változatlan szabályozást* feltételezve 2010 után ebből az adófajtaból nem keletkezik bevétel. Ugyanakkor a törvényjavaslat ide vonatkozó paragrafusai (118. § 7. és 8 bekezdés) alapján a 2011-2012. évi adóteher beépül a gazdasági szereplők várakozásaiba.

Közvetett hatások

Az MKKT feltételezése szerint a pénzügyi szervezeteket terhelő különadó bankrendszerre eső 130 milliárd Ft-os részből mintegy 80 milliárd Ft-ot (60%) a bankok és takarékszövetkezetek várhatóan át fogják hárítani a meglévő ügyfélkörükre, ugyanis feltételezésünk szerint a kormányzat nem kívánja megváltoztatni a pénzügyi szféra szabályozási környezetét. Ez az áthárítás ráadásul időben várhatóan koncentrált lesz, aminek két oka van. Egyrészt a kormányzat kis átfutási idővel vezet be egy nagyarányú terhelést; másrészt a benyújtott javaslat külön nevesíti a pénzügyi szektor 2011-es fizetési kötelezettségét (118. § 7. bekezdés szerint 200 milliárd Ft), ill. 2012-re is meghagyja az adó ismételt kivetésének lehetőségét (118. § 8. bekezdés), ezért a bankok eredménycéljaik tartása érdekében rákényszerülnek a gyors reakcióra. Ennek megfelelően a számítások arra a feltételezésre épülnek, hogy bár a 2010-es különadó tervezett bevétele a javaslat szerint még idén teljesül, ennek ellenére a bankrendszer az áthárítani kívánt összeg nagyobb részét 2011-re fogja időzíteni. Így a lehetőségeihez mérten időben jobban szét tudja teríteni a megnövekedett költségeit, és kevésbé veszélyezteti az eredményességét.

A különadó áthárításával kapcsolatos banki viselkedést várhatóan a következő tényezők határozzák meg az MKKT véleménye szerint. A lakossággal szembeni erős banki alkupozíció azt valószínűsíti, hogy az áthárított különadó legnagyobb része, mintegy 50 milliárd Ft (az áthárított összeg 60%-a) a lakosságot fogja terhelni. A fennmaradó összegben pedig az éles vállalati szegmensbeli verseny és a kedvezőtlen konjunkturális környezet miatt fajlagosan nagyobb terhelés jut az önkormányzatokra. A lakossági szegmensen belül arra számítunk, hogy a banki költségek növekedése főként a változó kamatozású jelzálogfedezettel biztosított hiteleken fog lecsapódni, mivel

- a meglévő hitelek tetemes refinanszírozási¹¹ költsége miatt nem lesz jellemző az ügyfelek elvándorlása;
- a nagyszámú szerződés miatt kisebb mértékű lehet a fajlagos hitelköltség-növekedés;
- illetve a jelenlegi banki gyakorlat abba az irányba mutat, hogy a hitelek átárazódása nem szabályalapú, hanem banki jövedelmezőségi megfontolásokon alapuló diszkrecionális döntések eredménye.

¹¹ Jellemzően a végtörlesztéshez és bankváltáshoz kapcsolódó díjak.

A kamatbevételek növelése mellett az áthárításnak egy további csatornája lehet a kamatkiadások csökkentése az ügyfelek számára a korábbinál kevésbé előnyös betéti termékek kialakításán keresztül. A bankok ezen túl a különféle banki szolgáltatásokért kért díjak és jutalékok emelésével is képesek részben ellentételezni a különadó folytán megemelkedett költségeiket. Fontos hangsúlyozni, hogy az adó áthárítási hatásaihoz alkalmazott feltevéseink a jelenlegi szabályozási környezet változatlanágát tételezik fel. Amennyiben hatásos új intézkedések születnek például a pénzügyi szektor fogyasztóvédelmi területein, akkor ez érdemben is csökkentheti az áthárítás mértékét.

A pénzügyi szervezetekre tervezett különadó makrohatásainak értékelését¹² megnehezíti, hogy az adó 2011-2012-es pontos kivetési módja nincs specifikálva. Azzal a feltételezéssel élünk, hogy a gazdaság szereplőinek – a makrogazdasági hatások szempontjából kulcsfontosságú – várakozása szerint az adó 2012-ig fennmarad.¹³ A hatásvizsgálat nem számol a hitelintézetek kivonulásával sem. Emellett egy százalékpontos hitel-betét kamatkülönbözet emelkedést is valószínűsítünk, amely elsősorban a lakossági szegmens hitelkamatainak emelkedésében fog tükröződni. Ezen túlmenően azt tételezzük fel, hogy a biztosító társaságokra jutó adó részben beépül a költségekbe, és hasonló viselkedést vált ki, mint egy 60 milliárd Ft közvetlen költségvetési bevételt eredményező fogyasztási típusú adóemelés.

Mivel a feltételezéseink szerint a tervezett adó közvetve jelentős részben a lakosságot terheli, így a lakosság rendelkezésére álló jövedelme a megnövekedett hitelköltségek és biztosítási díjak miatt csökken. A különadó bevezetése jelentős, 2010-2012-között összességében akár 1 százalékos fogyasztás-mérséklő hatást is kifejthet. A hitel-betét kamatrés emelkedése is csökkenti a lakossági fogyasztást, és a magánszektor beruházási keresletét is visszaveti. Ugyanakkor hangsúlyozandó, hogy a beruházások visszaesése becslésünk szerint mérsékeltebb marad. A GDP növekedése 2011-2012-ben akár 0,4 százalékponttal is alacsonyabb lehet a márciusi alappályához képest (összességében az intézkedés a GDP-t 2012-ig közel 1 százalékkal csökkenti). A csökkenő aggregált kereslet természetesen az árakra (és kisebb részben a bérekre) is negatív hatást fejt ki (jegybanki reakció hiányában). A fenti hatásokat természetesen a jegybanki kamatpolitika valamelyest ellensúlyozhatja, de ebben a becslésben nem számítunk lényeges jegybanki ellensúlyozó lépésre.

¹² A makrohatásokat az MKKT makromodelljével szimuláltuk.

¹³ További nehézséget okoz, hogy a pontos előrejelzéshez azt is ismernünk kellene, hogy – mivel az adó a korrigált mérlegfőösszeg arányában kerül meghatározásra –, az intézkedés a bankrendszer eszköz/forrás szerkezetére és méretére milyen hatást gyakorol. Elképzelhető, hogy a bankrendszer az anyabanki források (és ezzel párhuzamosan egyes likvid eszközök) csökkentésével alkalmazkodik, amelynek a pénz- és állampapírpiazi hatásai akár jelentősek is lehetnek, hiszen megemelkedhet az elvárt kockázati prémium. Ezen áttételes pénzügyi hatásokkal nem számolunk.

11. táblázat: A pénzügyi szervezetek különadójának makrogazdasági hatásai (éves növekedési ütemek eltérése a 2010. márciusi technikai kivetítéshez képest, százalékpont)

	2010	2011	2012	2013	2014
GDP	-0,1	-0,4	-0,4	0,2	0,7
Vásárolt fogyasztás	-0,4	-1,0	0,5	0,8	0,1
Kormányzati kiadás	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Export	-0,2	-0,8	-0,3	0,9	0,8
Import	-0,1	-0,5	0,0	0,6	0,3
Magán beruházás	-0,2	-0,2	0,3	0,5	0,0
Fogyasztói árindex	0	-0,2	-0,8	-0,2	0,3
Versenyszektor bérek	-0,1	-0,3	-0,1	0,2	0,3
Versenyszektor létszám	-0,1	-0,3	-0,1	0,3	0,3

A tervezett adónak a közvetett költségvetési hatásai jelentősek. A kivetítési időszak első felében a GDP növekedés jelentős mértékben elmarad az alappályán feltételezettől, 2012 végéig a szintbeli elmaradás 0,9 százalékot ér el. A kivetítési időszak második felében az alappályán feltételezettnél gyorsabb növekedési ütem azt teszi lehetővé, hogy az időszak végére a GDP elérje az alappályában feltételezett szintet (a GDP növekedés az alappályához képest U alakban eltér).

Mivel az adó az adózás előtti eredmény terhére elszámolható, a társasági adóbevételek 2010-ben több mint 20 milliárd Ft-tal csökkenhetnek.¹⁴ E mellett a vásárolt fogyasztás és a versenyszféra béreinek és létszámának csökkenése jelentősen visszaveti mind az áfa-bevételeket, mind a munkát terhelő elvonásokból (szja, járulékok) származó bevételeket, valamint a mérsékeltebb gazdasági növekedés a társasági adóbevételeket a további években is visszafogja. Ezeket a negatív hatásokat csak kis részben tudják ellensúlyozni a kisebb infláció miatti kisebb nyugdíjkiadások, így a közvetett hatások 2012-ben eléri a 90 milliárd Ft-ot. Mivel 2011-2012-re nem számolunk a pénzügyi szervezetek különadójából származó bevétellel, így a teljes hatás ezekben az években megegyezik a közvetett hatással.

12. táblázat: A pénzügyi szektor különadójának közvetlen és közvetett költségvetési hatása (milliárd Ft)

	2010	2011	2012	2013	2014
Alappálya elsődleges egyenlege	12,1	75,0	233,1	396,1	459,5
Közvetlen hatás	190,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Közvetett hatás	-37,4	-75,2	-91,9	-59,3	-32,4
Teljes hatás	153,3	-75,2	-91,9	-59,3	-32,4
Új elsődleges egyenleg	165,4	-0,2	141,2	336,8	427,1

¹⁴ Ebben a számításban már figyelembe vettük a társasági adó 10%-os kedvezményes kulcsának kiterjesztését, valamint a pénzügyi intézmények effektív társasági adókulcsát csökkentő tényezőket.